

REET 2025 LEVEL-1&2

वंदन बैच

संस्कृत

शब्दरूप

Part -2

LIVE

23-01-2025 03:00 PM

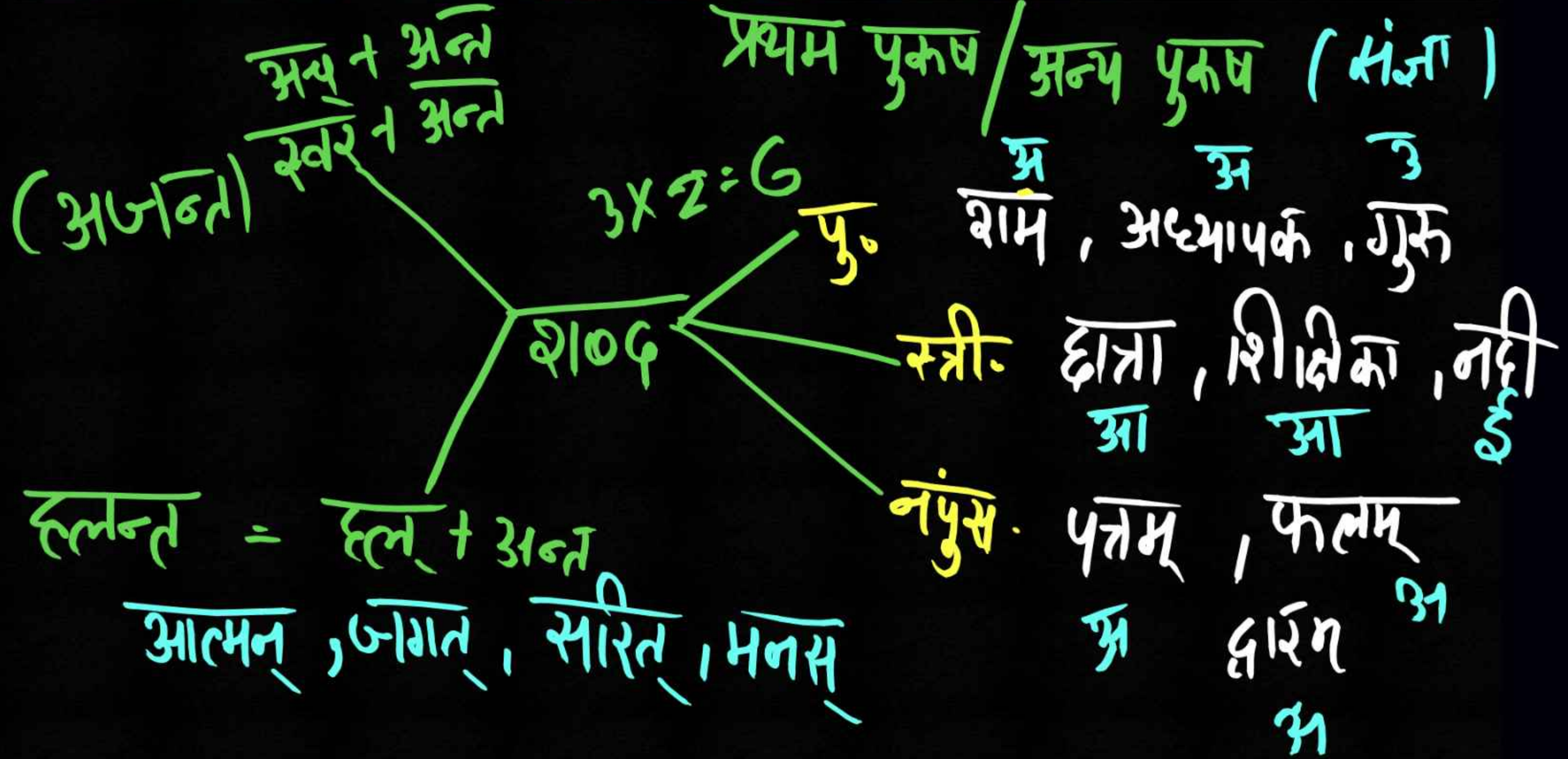

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

शब्द विचार

❖ शब्द अनेक वर्णों के मेल से बनता है अर्थात् दो या दो से अधिक वर्णों या अक्षरों के सार्थक समूह को शब्द कहते हैं।

जैसे - संज्ञा, सर्वनाम आदि संस्कृत भाषा में लिंग तीन होते हैं

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

शब्दों को भी तीन भागों में बाँटा जा सकता है।

- (1) पुंल्लिंग शब्द - राम, छात्र इत्यादि
- (2) स्त्रीलिंग शब्द - रमा, नदी इत्यादि
- (3) नपुंसकलिंग शब्द - जल, फल, पत्र आदि

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

स्वर अथवा व्यंजन के आधार पर शब्द दो प्रकार का होता है।

(1) अजन्त या स्वरान्त शब्द -

जिन शब्दों के अन्त में कोई स्वर होता है उन्हें अजन्त या स्वरान्त कहते हैं, यथा - राम, रमा, कवि, नदी, भानु, पितृ, गो इत्यादि।

(2) हलन्त या व्यंजनान्त शब्द -

जिन शब्दों के अन्त में कोई व्यंजन होता है, उसे हलन्त या व्यंजनान्त कहते हैं। यथा- राजन्, सरित्, आत्मन् इत्यादि।

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

लिंग व अन्तिम अक्षर की दृष्टि से शब्दों को निम्नलिखित छः वर्गों में रखा गया है।

- (1) अजन्त पुंल्लिङ्ग - राम, मोहन आदि राम हरि पुं०
- (2) अजन्त स्त्रील्लिङ्ग - रमा, लता आदि
- (3) अजन्त नपुंसकल्लिङ्ग - जल, पत्र, पुस्तक आदि
- (4) हलन्त पुंल्लिङ्ग - राजन्, आत्मन्
- (5) हलन्त स्त्रील्लिङ्ग - सरित्
- (6) हलन्त नपुंसकल्लिङ्ग - मनस्, पयस्

अकारान्त पुल्लिङ्गः

राम, मोहन, श्याम, लालक, शिक्षक
अध्यापक - - - - - Etc.

एकवचन द्विकः

विसर्गमूलेन आभ आत्स्य

रामः
रामम्
रामेण
रामाय
रामात्
रामस्य
रामे

मोहनः
मोहनम्
मोहनेन
मोहनाय
मोहनात्
मोहनस्य
मोहने

अध्यापकः
अध्यापकम्
अध्यापकेन
अध्यापकाय
अध्यापकात्
अध्यापकस्य
अध्यापके

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

1. अकारान्त पुंलिङ्ग

विभक्ति	राम	श्याम	शिक्षक	देव	बालक
प्रथमा	रामः	श्यामः	शिक्षकः	देवः	बालकः
द्वितीया	रामम्	श्यामम्	शिक्षकम्	देवम्	बालकम्
तृतीया	रामेण	श्यामेन	शिक्षकेण	देवेन	बालकेन
चतुर्थी	रामाय	श्यामाय	शिक्षकाय	देवाय	बालकाय
पञ्चमी	रामात्	श्यामात्	शिक्षकात्	देवात्	बालकात्
षष्ठी	रामस्य	श्यामस्य	शिक्षकस्य	देवस्य	बालकस्य
सप्तमी	रामे	श्यामे	शिक्षके	देवे	बालके

अकारान्त (विचयन)

ट्रिक : ओ 1 ओ 2 भ्याम् 3 भ्याम् 4 भ्याम् 5 अयौ 6 अयौ 7

शर्म
शर्म

शर्मभ्याम्
शर्मभ्याम्
शर्मभ्याम्
शर्मयोः
शर्मयोः

शिक्षार्त्
शिक्षार्त्
शिक्षार्त्भ्याम्
शिक्षार्त्भ्याम्
शिक्षार्त्भ्याम्
शिक्षार्त्भ्याम्
शिक्षार्त्भ्याम्

बालार्त्
बालार्त्
बालार्त्भ्याम्
बालार्त्भ्याम्
बालार्त्भ्याम्
बालार्त्भ्याम्
बालार्त्भ्याम्

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

प्रथमा

रामौ

श्यामौ

शिक्षकौ

देवौ

बालकौ

द्वितीया

रामौ

श्यामौ

शिक्षकौ

देवौ

बालकौ

तृतीया

रामाभ्याम्

श्यामाभ्याम्

शिक्षकाभ्याम्

देवाभ्याम्

बालकाभ्याम्

चतुर्थी

रामाभ्याम्

श्यामाभ्याम्

शिक्षकाभ्याम्

देवाभ्याम्

बालकाभ्याम्

पञ्चमी

रामाभ्याम्

श्यामाभ्याम्

शिक्षकाभ्याम्

देवाभ्याम्

बालकाभ्याम्

षष्ठी

रामयोः

श्यामयोः

शिक्षकयोः

देवयोः

बालकयोः

सप्तमी

रामयोः

श्यामयोः

शिक्षकयोः

देवयोः

बालकयोः

सम्बोधन

हे रामौ !

हे श्यामौ !

हे शिक्षकौ !

हे देवौ !

हे बालकौ !

अकारान्त (तदुच्यते)।

ट्रिक:- आः आन् ऐः भ्यः भ्यः आन् सु

शमाः

शमान्

रामैः

रामेभ्यः

रामेभ्यः

रामाणाम्

रामेषु

बालकाः

बालकान्

बालकैः

बालकेभ्यः

बालकेभ्यः

बालकानाम्

बालकेषु

अध्यापकाः

अध्यापकान्

अध्यापकैः

अध्यापकेभ्यः

अध्यापकेभ्यः

अध्यापकानाम्

अध्यापकेषु

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

प्रथमा

रामाः

श्यामाः

शिक्षकाः

देवाः

बालकाः

द्वितीया

रामान्

श्यामान्

शिक्षकान्

देवान्

बालकान्

तृतीया

रामैः

श्यामैः

शिक्षकैः

देवैः

बालकैः

चतुर्थी

रामेभ्यः

श्यामेभ्यः

शिक्षकेभ्यः

देवेभ्यः

बालकेभ्यः

पञ्चमी

रामेभ्यः

श्यामेभ्यः

शिक्षकेभ्यः

देवेभ्यः

बालकेभ्यः

षष्ठी

रामाणाम्

श्यामानाम्

शिक्षकाणाम्

देवानाम्

बालकानाम्

सप्तमी

रामेषु

श्यामेषु

शिक्षकेषु

देवेषु

बालकेषु

सम्बोधन

हे रामाः !

हे श्यामाः !

हे शिक्षकाः !

हे देवाः !

हे बालकाः !

दात्मकः
दात्मकः
दात्मकः
दात्मकीय
दात्मकीन
दात्मकतय
दात्मके

दात्मकी
दात्मकी'
दात्मकीयान्
दात्मकीयान्
दात्मकीयान्
दात्मकीयान्
दात्मकीयैः
दात्मकीयैः

दात्मकः
दात्मकीन
दात्मकीः
दात्मकेयः
दात्मकेयः
दात्मकीनान्
दात्मकतय

विकारान्त पुल्लिङ्ग, (लक्षणे.)

प्रिक्तः-

हरिः^१ म^२ ना^३ ये^४ ह्वः^५ ह्वः^६ ह्वः^७

हरिः
हरिम्
हरिणा
ह्वये
ह्वेः
ह्वः
ह्वः

कविः
कविम्
कविना
कवये
कवेः
कवः
कवः

रविः
रविम्
रविणा
रवये
रवेः
रवः
रवः

मुनिः
मुनिम्
मुनिना
मुनये
मुनेः
मुनः
मुनः

REET 2025 L-1&2**संस्कृत****कम्प्लीट तैयारी****2. इकारान्त पुलिङ्ग**

२५ फ़रवरी २०२५

विभक्ति	हरि	मुनि	ऋषि	कवि	रवि
प्रथमा	हरिः	मुनिः	ऋषिः	कविः	रविः
द्वितीया	हरिम्	मुनिम्	ऋषिम्	कविम्	रविम्
तृतीया	हरिणा	मुनिना	ऋषिणा	कविना	रविणा
चतुर्थी	हरये	मुनये	ऋषये	कवये	रवये
पञ्चमी	हरेः	मुनेः	ऋषेः	कवेः	रवेः
षष्ठी	हरेः	मुनेः	ऋषेः	कवेः	रवेः
सप्तमी	हरौ	मुनौ	ऋषौ	कवौ	रवौ

इकावन्त पु. वि.

प्रिक:-

ई ई इयाम् इयाम् इयाम् अपोः अपोः.

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

प्रथमा	हरी	मुनी	ऋषी	कवी	रवी
द्वितीया	हरी	मुनी	ऋषी	कवी	रवी
तृतीया	हरिभ्याम्	मुनिभ्याम्	ऋषिभ्याम्	कविभ्याम्	रविभ्याम्
चतुर्थी	हरिभ्याम्	मुनिभ्याम्	ऋषिभ्याम्	कविभ्याम्	रविभ्याम्
पञ्चमी	हरिभ्याम्	मुनिभ्याम्	ऋषिभ्याम्	कविभ्याम्	रविभ्याम्
षष्ठी	हर्योः	मुन्योः	ऋष्योः	कव्योः	रव्योः
सप्तमी	हर्योः	मुन्योः	ऋष्योः	कव्योः	रव्योः
सम्बोधन	हे हरी !	हे मुनी !	हे ऋषी !	हे कवी !	हे रवी !

वकारान्त पु. बहु.

ट्रिक:- अयः न् भिः इयः इयः आत् प्

हयः

ह्वीन्

ह्वीभेः

ह्वीभ्यः

ह्वीभ्यः

ह्वीणाम्

ह्वीष

REET 2025 L-1 & 2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

प्रथमा

हरयः

मुनयः

ऋषयः

कवयः

रवयः

द्वितीया

हरीन्

मुनीन्

ऋषीन्

कवीन्

रवीन्

तृतीया

हरिभिः

मुनिभिः

ऋषिभिः

कविभिः

रविभिः

चतुर्थी

हरिभ्यः

मुनिभ्यः

ऋषिभ्यः

कविभ्यः

रविभ्यः

पञ्चमी

हरिभ्यः

मुनिभ्यः

ऋषिभ्यः

कविभ्यः

रविभ्यः

षष्ठी

हरीणाम्

मुनीनाम्

ऋषीणाम्

कवीनाम्

रवीणाम्

सप्तमी

हरिषु

मुनिषु

ऋषिषु

कविषु

रविषु

सम्बोधन

हे हरयः !

हे मुनयः !

हे ऋषयः !

हे कवयः !

हे रवयः !

हरीः
हरिम्
हरिणम्
हर्य
हरः
हरः
हरी

हरी
हरी
हरिभ्याम्
हरिभ्याम्
हरिभ्याम्
हरीः
हरीः
हरीः

हर्यः
हरीन्
हरिभिः
हरिभ्यः
हरिभ्यः
हरीणाम्
हरिषः

उकारान्त पुल्लिङ्गः स्म.

ट्रिकः- १ २ ३ ४ ५ ६ ७
गुरुः मे ना वे गुरोः गुरोः गुरोः

गुरुः
गुरुम्
गुरुणा
गुरवे
गुरोः
गुरोः
गुरोः

भानुः
भानुम्
भानुना
भानवे
भानोः
भानोः
भानोः

साधुः
साधुम्
साधुना
साधवे
साधोः
साधोः
साधोः

REET 2025 L-1&2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

3. उकारान्त पुलिङ्ग

विभक्ति	गुरु	भानु	शम्भु	शिशु	साधु
प्रथमा	गुरुः	भानुः	शम्भुः	शिशुः	साधुः
द्वितीया	गुरुम्	भानुम्	शम्भुम्	शिशुम्	साधुम्
तृतीया	गुरुणा	भानुना	शम्भुना	शिशुना	साधुना
चतुर्थी	गुरवे	भानवे	शम्भवे	शिशवे	साधवे
पञ्चमी	गुरोः	भानोः	शम्भोः	शिशोः	साधोः
षष्ठी	गुरोः	भानोः	शम्भोः	शिशोः	साधोः
सप्तमी	गुरौ	भानौ	शम्भौ	शिशौ	साधौ

उकारान्त पु. (द्विवचन)

द्विवचनः- ऊ ऊ भ्याम् भ्याम् भ्याम् औः औः

REET 2025 L-1 & 2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

इ-प
इ-त

प्रथमा

गुरु

भानू

शम्भू

शिशू

साधू

द्वितीया

गुरु

भानू

शम्भू

शिशू

साधू

तृतीया

गुरुभ्याम्

भानुभ्याम्

शम्भुभ्याम्

शिशुभ्याम्

साधुभ्याम्

चतुर्थी

गुरुभ्याम्

भानुभ्याम्

शम्भुभ्याम्

शिशुभ्याम्

साधुभ्याम्

पञ्चमी

गुरुभ्याम्

भानुभ्याम्

शम्भुभ्याम्

शिशुभ्याम्

साधुभ्याम्

षष्ठी

गुर्वोः

भान्वोः

शम्भवोः

शिश्वोः

साध्वोः

सप्तमी

गुर्वोः

भान्वोः

शम्भवोः

शिश्वोः

साध्वोः

सम्बोधन

हे गुरु!

हे भानू!

हे शम्भू!

हे शिशू!

हे साधू!

उकारान्त पु. वर.

ट्रिक:- अवः न मिः १५: १५: आन प,

गुणवः

गुणन

गुणमैः

गुणम्भः

गुणम्भः

गुणपाम

गुणप

REET 2025 L-1 & 2

संस्कृत

कम्प्लीट तैयारी

प्रथमा

गुरवः

भानवः

शम्भवः

शिशवः

साधवः

द्वितीया

गुरून्

भानून्

शम्भून्

शिशून्

साधून्

तृतीया

गुरुभिः

भानुभिः

शम्भुभिः

शिशुभिः

साधुभिः

चतुर्थी

गुरुभ्यः

भानुभ्यः

शम्भुभ्यः

शिशुभ्यः

साधुभ्यः

पञ्चमी

गुरुभ्यः

भानुभ्यः

शम्भुभ्यः

शिशुभ्यः

साधुभ्यः

षष्ठी

गुरूणाम्

भानूनाम्

शम्भूनाम्

शिशूनाम्

साधूनाम्

सप्तमी

गुरुषु

भानुषु

शम्भुषु

शिशुषु

साधुषु

गुरुः
गुरुम्
गुरुः॥
गुरुवै
गुरुः
गुरुः
गुरुः॥
गुरु

गुरु
गुरु
गुरुभ्याम्
"
"
गुरुः
गुरुः
गुरुः

गुरुवः
गुरुम्
गुरुभिः
गुरुभ्यः
गुरुभ्यः
गुरुणां
गुरुषु